L

933. **LA**[1], prep, „à, chez“ || ir. megl. ar. *la*.

Lat. ĭLLAC-AD (Meyer-Lübke, Rom. Gr. III, 428).

Abruzz. *lla* || rtr. it. fr. *là*; prov. *la*(*i*); cat. *lla*; port. *lá* < ĭLLAC.

934. **LA**[2], vb. „laver (spéc. la tête), peigner“ (pf. *lăui*, part. *lăut*) — olt. băn. *lăĭa* (pf. *lăĭaĭ*, part. *lăĭat*) || ar. *lare* (pf. *laĭ*, part. *lat*).

Lat. LAVARE, cu amestecul, în parte, al formelor dela LAVĔRE pentru pf. şi part. LAVĪ şi LAUTUM, devenit *LAŪTUM prin analogie cu participiile în -ŪTUM, după care apoi pf. *lăui*; cît priveşte forma băn. şi olt. *lăĭa*, trebue să admitem că a fost refăcută după analogia verbelor de conj. a II-a (în-*ea*), dată fiind asemănarea cu aceste verbe la pf. şi part.; după *lăĭa* s'a refăcut apoi ind. pres. *laĭ*.

Alb. *l'ań*; rtr. *laver*; it. *lavare*; sard gal. *laá*; fr. *laver*; prov. *lavar*; cat. *llavar*; sp. port. *lavar*.

Der.: †*lăutorĭu* (Hasdeu, Cuv. d. bătr. II, 191) „baignoire, cuvette“ (comp. l a v a t o r i u m; rtr. *lavaduoir*; it. *lavatoio*; port. *lavadoiro*); mold. trans. bucov. *lăutoare* „baignoire, bain“ (nprov. *lavadouiro*).

935. **Lături**, sb. f. pl. „lavure, eau qui a servi à laver qqch.“ || ar. *lăturĭ* || < *LAVATURA,-AM (comp. l o t u r a) || alb. *l'atire*; rtr. *lavadüras*; it. *lavatura*; fr. *lavure*; prov. sp. port. *lavadura* || trans. băn. *lăturar* (Lex. Bud.; Reteganul, Pov. ard. IV, 27; Rev. cr.-lit. III, 159; Viciu, Glos. 56) „vase, seau pour la lavure“.

936. **Spăla**, vb. „laver“ || ir. *spelå*, *spălå*; megl. *spilari*; ar. (*a*)*spilare* || < EX-PERLAVARE [Cipariu, Princ. 165], devenit de timpuriu *e x p e l l a v a r e; forma dela indic. *spăl*, în loc de **spălau*, e refăcută după inf. şi după alte forme cu accentul pe terminaţiune || alb. *špe l'ań* || *spălăţel*, dim. < *spălat* „propret“; *spălător* „laveur, blanchisseur“; *spălătoare* „lavette“, vr. trans. (Biblia, Exod. XXX, 18, 28; Prav. Mat. col. Buj. 196; An. Car.; Iorga, Stud. VIII, 32) „cuve, lavabo, lavoir; blanchisseuse“; *spălătoreasă* „blanchisseuse“; *spălătorie* „lavoir, buanderie“; *spălătură*, ar. *spilitură* (Dalametra) „lavage, blanchissage“ || *spălăci* „décolorer“ (influenţat de sîrb. *splakati*, *-ačem* „rincer, laver“); *spălăcitură* „lavure, rinçure; lavasse; chose décolorée, passée de couleur“; bot. *spălăcioasă* „senecio vernalis, s. vulgaris“ || mold. bucov. *spolocanie* (Marian, Sărb. II, 3) nu are nimic de a face cu *spăla*, ci este rus. СПОЛОСКАНІЕ „Ausspülen“.

937. **LAC**, sb. n. „lac, mare“ || ir. *lăc*; ar. *lac*.

Lat. LACUS,-UM.

Vegl. *l'ag*; rtr. *lej*; it. *lago*; sard log. *lagu*; vfr. *lai*; cat. *llach*; sp. port. *lago*.

Der.: dim. *lăculeţ*; *lăcuţ* (Iorga, Studii, XIII, 198).

938. **LACRIMĂ** (*lacrămă*), sb. f. „larme“ || megl. *lacrimă*; ar. *lacrimă*, *lacărmă*, *lacrîmă*.

Lat. LACRĬMA,-AM.

Rtr. *larma*; it. sard *lagrima*; fr. *larme*; prov. *lagrema*; cat. *llagrima*; sp. port. *lagrima*.

Der.: dim. *lăcrimioară*, bot. *lăcrămioare*, pl. „convallaria majalis“; *lă-*

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

crămiță (Bibicescu, P. pop. 137), bot. „convallaria bifolia“; *lăcrimuță* (Iarnik-Bîrseanu, Doine 323; Vasiliu, Cînt. 154); *lăcrimea* (Iarnik-Bîrseanu, Doine 307; Hodoș, P. pop. 210, 211) || *lăcrămicios* „triste“ (Tocilescu, Mat. 67).

939. **Lăcrimos** (*lăcrămos*) „larmoyant, plein de larmes“ || ar. *lăcrămos*, *lăcărmos* || < LACRĬMOSUS,-A,-UM || rtr. *larmus*; it. *lagrimoso*; vfr. *larmos*; prov. *lagremos*; cat. *llagrimos*; sp. *lagrimoso*.

940. **Lăcrăma**, vb. „verser des larmes, pleurer“ || ar. *lăcrămare*, *lăcărmare* || < LACRĬMARE || rtr. *larmer*; it. *lagrimare*; vfr. *larmer*, *lermer*; prov. *lagrimar*; cat. *llagrimar*; sp. *lagrimar* || *înlăcrăma* „faire pleurer“; *înlăcrămat* „baigné de larmes.

941. **LĂCUSTĂ**, sb. f. „sauterelle, criquet“ || ar. *lăcustă*.

Lat. *LACUSTA,-AM (= clas. LOCUSTA); pentru diferitele explicațiuni ce s'au dat înlocuirii lui -o- cu -a-, cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 94.

Vit. lomb. *lagosta*, tic. *ligüsta*, piem. *lausta*, tarent. *ragostę*, sic. *a-la(g)usta*; vfr. *laouste*; prov. *langosta*; cat. *llagosta*; sp. *langosta*; port. *lagosta*.

942. **LĂLĂTOARE** (ar.) „jour ouvrable, non férié“.

Lat. *LABORATORIA,-AM (scil. DĪES) < LABORARE (comp. *sărbătoare* și alb. *dite e l'ɛvruame* „Werktag“ < *l'ɛvroń* „arbeite“ < l a b o r a r e). Forma normală **lăurătoare* a devenit **lărătoare* (cf. *speria*), de unde, prin disimilație (*r-r* > *l-r*), *lălătoare*.

Comp. sard log. *lauradorżu* „il sito dove și ara“ < *l a b o r a t o r i u m.

943. **LAPTE**, sb. m. „lait“ || ir. *lâpte*; megl. *lapti*; ar. *lapte*.

Lat. LACTE sau LAC, LACTEM, m. (= clas. LAC, n.; cf. Densusianu, H. l. roum. I, 132).

Vegl. *l'at*; rtr. *lat*; it. sard *latte*; fr. *lait*; prov. *lach*; cat. *llet*; sp. *leche*; port. *leite*.

Der.: dim. *lăptișor*, bot. „androsace chamaejasme“; *lăptuț* (Teodorescu, P. pop. 511) || col. *lăpturi*, *lăpteturi*, pl. (Jipescu, Opinc. 57, 69; R. oraș. 212) „laitage“ || *laptagiu* „laitier“: *laptagioaică* „laitière“ || ar. *liptuiri* (Dalametra) „traire“ || *alăpta* (formă recentă, după fr.) „allaiter“.

944. **Lăptar**, sb. m. „laitier“ < LACTARIUS,-UM || it. *lattaio*; fr. *laitier*; prov. *lachier*; cat. *lleter*; sp. *lechero*; port. *leiteiro* || *lăptăreasă* „laitière“ || *lăptărie* „laiterie“ (fr. *laiterie*; sp. *lecheria*) || col. ar. *liptiriŭ* (Dalametra) „beaucoup de lait“.

945. **Lăptare** (ar.), sb. f. „gâteau fait avec du lait“ < LACTARIA,-AM, din adj. LACTARIUS,-A,-UM || it. *lattaia* „vaso dove mungono il latte“; port. *leiteira* „Melkkübel“.

946. **Lăptos**, adj. „laiteux, qui a du lait“ || ar. *lăptos* || < LACTOSUS,-A,-UM || vit. *lattoso* (comp. fr. *laiteux*); cat. *lletos*; sp. *lechoso*; port. *leitoso* || *a se înlăptoșa* (Lex. Bud.) „se changer en lait, devenir laiteux“.

947. **Lăptucă**, sb. f. „laitue“ || ar. *lăptucă*.

Lat. LACTUCA,-AM.

It. *lattuga*; fr. *laitue*; prov. *lachuga*; cat. *lletuga*; sp. *lechuga*; port. *leituga*.

948. **LAPȚI**, sb. m. pl. „laitance, laite“ < LACTES || vegl. *alajte*; vit. *latti*; comp. fr. *laite*.

949. **LARD** (trans. băn.), sb. n. „lard“ || ir. *lârd*.

Lat. LARDUM.

Alb. *l'arð*; it. *lardo*; sard *lardu*; fr. *lard*; prov. *lart*; cat. *llard*; sp. port. *lardo*.

Der.: *lărdos* (An. Car.) „lardum habens“ (it. *lardoso*; fr. *lardeux*; sp. *lardoso*).

950. **LARG**, adj. „large“ || ir. *lârg*; megl. *larg*; ar. *largu* „large, loin“.

Lat. LARGUS,-A,-UM.

Alb. *l'ark*; vegl. *luarg*; rtr. *larg*; it. *largo*; sard *largu*; fr. *large*; prov. *larc*; cat. *larch*; sp. port. *largo*.

Der.: dim. *lărguț*; *lărguliță* (Iorga, Studii, VIII, 51) || ar. *lirguriŭ* (Dalametra) „trop large“ || *lărgămînt* (An. Car.; Ps. Sch., Coresi, Ps. XXX, 9, CXVIII, 45) „espace, ampleur“ (comp. l a r g i m e n t u m) || *lărgime*, ar. *lîrdzimi* (Dalametra) „largeur, ampleur“ || ar. *lîrguiri* (Dalametra) „élargir“.

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

951. **Lărgi**, vb. „élargir“ || ir. *lărzi*; ar. *lîrdziri* (Dalametra) || < LARGĪRE || alb. *l'argoń*; it. *largire* || comp. fr. *élargir* || *lărgitură* (An. Car.; Frîncu-Candrea, Munţii apus. 103) „élargissure“.

952. **Alerga**, vb. „courir“ || ir. *alergå*; megl. *legari*; ar. *alăgare* || < *ALLARGARE < LARGUS; înţelesul de „courir“ se explică din acela de „s'éloigner, prendre le large“ pe care l-a căpătat verbul sub influenţa înţelesului de „éloigné“ ce se desvoltase în adj. *larg*; comp. de altfel alb. *ştriń* care presintă exact aceiaşi desvoltare semantică „breite aus, strecke aus; laufe“, precum şi alb. *l'argoń* „entferne“ şi formele romanice de mai jos; schimbarea lui *a* în *e* e datorită influenţei verbului *a merge*, ale cărui forme de subj. (*meargă, margă*) şi de part. pres. (*mergînd, mărgînd*), presentînd asemănare cu *alargă, alărgînd*, au dat naştere alături de acestea şi formelor *aleargă, alergînd*, de unde apoi *alerg*, ca şi *merg* || it. *allargare* „éloigner“; vfr. *alargier* „élargir“, refl. „prendre le large. s'éloigner“; prov. *alargar*; cat. *allargar*; sp. port *alargar* || *alergare*, ar. *alagă* „course“; ar. *cu de-alagă* „en courant, vite“; *alergător*, ar. *alîgîtor* (Dalametra) „coureur“ (comp. it. *allargatoio*); *(a)lergătoare* „meule courante, ourdissoir“; *alergătură*, ar. *alăgătură* „course“ (it. *allargatura*) || *alergaci* (Costinescu), trans. *alergîu* (Lex. Bud.) „coureur“ || †*alergărişte* (Dosoftei) „course de chevaux“ || ar. *adălăgare* (Cod. Dim.) „courir“

953. **LĂSA**, vb. „laisser; † pardonner, remettre (les péchés)“ || ir. *lasă*; megl. *lăsari*; ar. *(a)lăsare* || < LAXARE „étendre, relâcher“, care înlocuise în lat. vulg. pe clas. relinquere; înţelesul de „pardonner“ (pe care îl găsim şi în latină, la scriitorii eclesiastici, cf. Bayard, Le latin de St. Cyprien, 102) s'a desvoltat în mod normal din acela de „laisser“ prin următoarele fase: „laisser—omettre — laisser impuni--remettre--pardonner“.

Alb. *l'eśoń*; rtr. *lascher*; it. *lasciare*: sard *lassare*; fr. *laisser*; prov. *laisar (daisar)*; cat. *leixar (deixar)*; vsp. *le(i)jar* (sp. *dejar*); (port. *deixar*).

Der.: *lăsare, lăsat,* †*lăsată* „action de laisser; † permission, pardon“ (it. *lasciato, lasciata*); *lăsatul (lăsata) secului, lăsatul (lăsata) de sec* „carême-prenant“ (v. *Sec*); *lăsatul (lăsata) de brînză* „le dernier jour de la semaine grasse“; *lăsatul (lăsata) de carne* „le jour qui précède la semaine grasse“; *lăsător* „qui laisse“; *lăsătură* „délaissement, abandon; omission“, ar. *alîsîtură* (Dalametra) „personne négligente“ (it. *lasciatura*).

954. †**Lăsăciune**, sb. f. „pardon, remission“ < LAXATIO,-IONEM „relâchement“; cu schimbarea de înţeles pe care am văzut-o şi în accepţiunile vechi ale verbului *lăsa*.

955. **LAT**, adj. „large, vaste, spacieux“; sb. „largeur, ampleur, étendue“ || ar. *lat* (Dalametra).

Lat. LATUS,-A,-UM.

Rtr. *lad*; it. *lato*; sard log. *ladu*; vfr. *lé* „large“, fr. *lé* „largeur (d'une étoffe)“; prov. *lat*.

Der.: dim. *lătuţ*; *lăticel*; *lătişor*; *lătiţ* (Teodorescu, P. pop. 457, 458, 459); bucov. *lătui* (Mar. Insect. 396, 397) || *lătăreţ* (comp. *lungăreţ* şi vfr. *costerez*) „applati, plat“, trans. „petit poisson plat, carassin“ (Lex. Bud.; Viciu, Glos. 55), trans. *lătăreaţă* (Lex. Bud.) „demi-setier, demi-chopine“ || †*lăteţ* „un peu large, plat, applati“ (Iorga, Studii. IV, 69) || trans. *latiţă* (Lex. Bud.; Viciu, Glos. 56), băn. *latśiţă* „espèce de poisson plat, carassin“ || *lateş* „large“, numai în expr. *coarne lateşe* || †*lătîu* „applati“ (Dosoftei, V. Sf. Martie 18) || *lătăuş* „applati, plat“ (Marian, Insect. 5. 396, 397), zool. „nymphe du cousin“ || *lătîng* „vaste, étendu“, numai în expr. *cale lungă şi lătingă* din basmele populare || *lăţime* „largeur“ || †*lăţie* „étendue, largeur“ (Ps. 1651, LXXXVIII, 10) || *Lăţilă* „personnage mythique des contes roumains“ (Creangă, Scrieri, I, 245) || *de-a-latul* (Marian, Nunta 12) „en large“.

956. **Lăţi**, vb. „étendre, élargir, aplatir“ < *LATĪRE (= clas. LATESCĔRE) || *lăţitor* (Cantemir, Ist. ier. 229) „qui élargit, qui étend“.

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

957. **LAŢ**, sb. n. „lacs, nœud coulant, filet, piège“ || megl. *laţ*; ar. *(a)laţ*.
Lat. *LACEUS,-UM (= clas. LAQUEUS; Densusianu, Hist. l. roum. I, 113).
Alb. *l'ak*; rtr. *latsch*; it. *laccio*; sard log. Margine *lattu* (Spano II, 267); fr. *lacs*; prov. *latz*; cat. *llas*; sp. *lazo*; port. *laço*.
Der.: dim. *lăţişor* || *lăţui* „enlacer, garrotter, lier“.

958. **LĂTRA**, vb. „aboyer“—Teleorman *alătra* (Tocilescu, Mat. 140, 569) || ir. *latrå*; megl. *lătrari*; ar. *alătrare*.
Lat. LATRARE.
Rtr. *ladrar*; (it. *latrare*); prov. *lairar*; cat. *lladrar*; sp. port. *ladrar*.
Der.: *lătrătură*, ar. *alătrătură* „aboiement“.

959. **Lătrat**, sb. „aboiement“ || ar. *alătrat* || < LATRATUS,-UM (it. *latrato*); port. *ladrado* (comp. sp. *ladrada*).

960. **Lătrător**, adj. sb. „qui aboie, aboyeur“—Vlaşca *alătrător* (Tocilescu, Mat. 849) || ar. *alătrător* || < LATRATORIUS,-A,-UM.

961. **LATURE**, sb. f. „côté; †contrée“;
Lat. LATUS; forma romînească e refăcută din pl. *laturi* < *LATORA (= clas. LATERA).
It. *lato* (vit. pl. *latora*); sard log. *ladus*; vfr. *lés*, sav. *la*; prov. *latz*; vcat. *lat*; sp. port. *lado* < LATUS.
Der.: dim. *lăturea* (Tocilescu, Mat. 36) || *lăturoaie*, băn. *lăturoaňe*, mold. trans. *lătunoaie* (Viciu, Glos. 56, 58), trans. *lutunoaie* (Maior, Agr. IV, 108) „première et dernière planche sciées dans un tronc d'arbre, dosse; planche épaisse, madrier“; *lăturoi*, *lătunoi*, *lutunoi* (Şez. VIII, 187), *lăturoaie*, *lătunoaie* „défaut d'un tissu provenant du manque de plusieurs fils de la chaîne, fils courants, traces courantes“; *lăturoi* (Tocilescu, Mat. 425), *lătunoi* (Tocilescu, Mat. 1395; Şez. IV, 233), *lutunoi* (Marian, Ins. 5) „embryon de grenouille, têtard“; *lutunoaie* (Viciu, Glos. 58) „nymphe du cousin“; *lătunoios* (Negruzzi, Scrieri, I, 267) „qui présente des défauts (en parl. d'un tissu, à cause du manque de plusieurs fils de la chaîne)“ || *lăturaş* „latéral, voisin, d'à côté“; sb. „cheval qui est sous la main, cheval placé à côté du cheval qui est monté; parent collatéral; paysan d'un village limitrophe, paysan exempt de certaines contributions, paysan corvéable“ (Act. Leg. I, 54; Mag. ist. II, 289; Iorga, Studii XIV, 157); „ouvrier qui travaille dans les mines de sel, manœuvre“ (Damé); bucov. zool. „nymphe du cousin“ (Marian, Ins. XIII, 309) || *lăturean* „latéral, voisin, d'à côté“ || *lăturiş* „latéral, voisin, d'à côté“ (Reteganul, Pov. pop. 3), adv. „par des chemins détournés, en usant de moyens détournés“ (Laurian-Massim) || *lăturalnic* „latéral, voisin, d'à côté; détourné“ (formaţiune modernă după fr. *latéral*) || *alături*, *alătură(a)*, †*alatură(a)*, ar. *alaturea* (Dalametra) „à côté“ (comp. it. *allato*; vfr. *a lés*; sp. *al lado*; port. *ao lado*; pentru înţeles comp. şi alb. *mbanə* „auprès, à côté“ < *mbə* „en, dans, sur“ + *anə* „côté“); †*alăturaş* (Leg. Car.) „voisin, qui habite un domaine limitrophe, contigu“; *alăturiş* (Lex. Bud.; Alexici, Lit. pop. 23) „de côté“; *alătura*, *lătura* (Teodorescu, P. pop. 603; Marian, Sărb. I, 26; Voronca, Dat. cred. 835) „mettre à côté, approcher, joindre, comparer“ (comp. laterare „mettre de côté“, întrebuinţat de Priscian, şi allaterati, CGL. V, 6, 44) | *în lături* „de côté, à l'écart“; *înlătura* „écarter, détourner“ || *de lături* „de côté“; *delătura* „écarter, mettre de côté“.

962. **LĂUDA**, vb. „louer, vanter“ || ar. *(a)lăvdare*.
Lat. LAUDARE; menţinerea diftongului se explică prin influenţa analogică a formelor ce erau accentuate pe temă.
Alb. *l'ɛvdoň*; rtr. *loder*; it. *lodare*; fr. *louer*; prov. *lauzar*; cat. *lloar*; sp. *loar*; port. *louvar*.
Der.: *lăudătură* „action de louer, louange“, ar. *(a)lăvdătură* (Dalametra) „louange, vantardise“ (prov. *lauzadura*).

963. **Lăudător**, adj. sb. „qui loue, qui vante“ || ar. *(a)lăvdător* || < LAUDATORIUS,-A,-UM.

964. †**Lăudăciune**, sb. f. „louange“ || ar. *(a)lăvdăciune* || < LAUDATIO,-IONEM port. *louvação*.

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

965. **Laudă**, sb. f. „louange, éloge“ <LAUS, LAUDEM, prin schimbarea declin. || alb. *l'aft*; rtr. *lod*; it. *lode*, vit. *loda*; vfr. *los*; cat. *lloa*; vsp. vport. *loa*.

966. † **Lăudoare**, sb. f. „éloge, approbation“ (Letop. I, 44) <* LAUDOR,-OREM || prov. *lauzor*; cat. *llaor*; sp. *loor*; port. *louvor* || *lăudăros*, vr. băn. *lăuduros* (Coresi, Caz. 1581, 19; Dosoftei, Ps. vers. 167; Odobescu, III, 23) „vantard“; *lăudăroşie* „vantardise“ [Candrea].

967. **LAUR**, sb. m. „datura stramonium“.
Lat. LAURUS,-UM.
Alb. *l'ar*; it. *alloro*; sard log. *laru*; vfr. *lor*; prov. *laur*; cat. *llor*; port. *louro*.

968. **LĂURUŞCĂ**, sb. f. „vigne sauvage“—vr. băn. mold. *lăuruscă* (Dosoftei, Parim. 13; An. Car.; Pamfile, Joc. I, 118, 336, 390); băn. *leoruşcă, leuruscă, lăoruscă*; trans. *leuruşcă* (Lex. Bud.); *răuruşcă* (Barcianu); *răuruscă* (Tiktin); mold. *rouruşcă* (Cihac).
Lat. LABRUSCA,-AM; forma *lăuruşcă* a fost refăcută sub influenţa derivatelor în *-uşcă*; în *răuruşcă, rouruşcă* s'a produs asimilaţiunea *l-r* > *r-r*.
Alb. *l'arušk, l'ɐrušk* (it. *raverusto, raveruschio, lambrusca, [l]abrostino, abrostolo*, vit. *lambruzza*; sard log. *agrusta*; fr. *lambruche*; prov. *labrusca*; cat. *llambrusca*; sp. port. *labrusca*, unele din aceste forme sînt semi-savante şi au fost modificate în parte prin etimologie populară).

LEAGĂN, v. *legăna*.

969. **LEGA**, vb. „lier, attacher, relier“ || ir. *legå*; megl. *ligari*; ar. *ligare*.
Rtr. *lier*; it. *legare*: sard log. *liare*; fr. *lier*; prov. *liar*; cat. *lligar*; sp. port. *li(g)ar*.
Der.: *legător* „qui lie, qui attache; relieur“ (it. *legatoio*; port. *liadoiro*); *legătoare* „ce qui sert à lier, à attacher; fichu, bande, bandage, lien; † chaînes, fers“; *legătorie* „atelier de reliure“ || băn. *l'egău* „partie du chariot“ || băn. trans. *legătuinţă* „pacte, convention, alliance“ (Corcea, Bal. 108; Popovici, Dial, I, 140), „liaison, relation“ (Ţichindeal, Fab. 38, 273).

970. **Legătură**, sb. f. „lien, attache, ligament, bandage; assemblage d'objets liés ensemble, faisceau, fagot, liasse, paquet; reliure; liaison, relation; pacte, alliance; † chaînes, fers“ || ir. *legăturę*; ar. *ligătură* || <LĬGATURA, -AM || rtr. *liadüra*; it. *legatura*; fr. *liure*; prov. *liadura*; cat. *lligadura*; (comp. sp. port. *ligadura*) || dim. *legăturică*; trans. *legăturiţă* (Reteganul, Bibl. pop. 33).

971. † **Legămînt**, sb. n. „pacte, alliance, obligation“ (Dosoftei, Ps. vers. 390; Cantemir, Ist. ier. 108) || ar. *ligămîntu* || <LĬGAMĔNTUM || it. *legamento*; vfr. *liement*; prov. *liamen* (comp. sp. *ligamiento*; port. *ligamento*).

972. **Deslega**, vb. „délier“ || ir. *deslegå, reslegå*; megl. *disligari*; ar. *dizligare* || <DĪSLĪGARE (CGL. VI, 352; Glos. Reich. 589) || friul. *dislaja*; it. *dislegare*; fr. *délier*; prov. *desliar*; cat. *deslligar*; sp. *desli(g)ar* (comp. port. *desligar*) || *deslegătură* (An. Car.; Lex. Mard.), ar. *dizligătură* „action de délier, de défaire, dégagement“ (vfr. *deslieüre*; cat. *deslligadura*; comp. sp. port. *desligadura*; it. *slegatura*).

973. **LEGĂNA**, vb. „bercer“—Sălagiu *lengăna* (Viciu, Glos. 56) || ir. *legărå*; megl. *ligănari*; ar. *ligănare*.
Lat. * LĔVĬGĬNARE < LĔVIS + AGĬNARE, devenit normal * *legena* şi pe urmă *legăna* (cf. *Mesteacăn*); ca formaţiune, comp. l e v i g i n a r e „rendre lisse, rendre uni, polir, raboter“ < l ĕ v i s; însemnarea primitivă trebue să fi fost aceia de „remuer légèrement, agiter“, din care uşor s'a putut desvolta cea romînească [Densusianu].
Der.: *legănător* „qui balance, qui berce“; *legănătură* „balancement. bercement“ || *leagăn* „berceau, balançoire russe; † berline“; Sălagiu *leangăn* (Viciu, Glos. 56), ir. *lęgăr*, megl. *lęgăn* şi ar. *leagîn* „berceau“; dim. *legănel* (Teodorescu, P. pop. 22, 35; Voronca, Dat. cred. 543; Rădulescu-Codin, Cînt. 121, etc.); *legănaş* (Voronca, Dat. cred. 544, 1023, 1047); *legănuţ* (Iarnik-Bîrseanu, Doine 274); *legănuş* (Mangiuca, Cal. 1883, 28 febr.); *legător* (Tocilescu, Mat. 139).

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

974. **LEGE**, sb. f. „loi ; croyance, religion“ || ar. *leadze* (în Albania).

Lat. LEX, LĒGEM „loi“ ; înţelesul de „religion“, care este atestat de timpuriu la scriitorii eclesiastici şi în inscripţiuni (cf. Densusianu, Hist. l. r. I, 192 ; comp. şi leges cresteanorum, CIL. III, 13124), îl regăsim în parte şi în limbile romanice ; de altfel şi în limbile slavice întîlnim această asociaţiune de idei ; bulg. rus. законъ, sîrb. pol. *zakon*, însemnează deopotrivă „loi“ şi „religion“.

Alb. *l'ige* ; rtr. *ledscha* ; it. *legge* ; fr. *loi* (în vfr. şi cu înţelesul de „religion“) ; prov. *lei* „loi, religion“ ; cat. *lley* ; sp. *ley* şi port. *lei* „loi, religion“.

Der.: †*legiui* „établir une loi“ ; *legiuire* „loi, législation“ ; *legiuit* „fixé par les lois, conforme aux lois, légal, légitime“ ; *legiuitor* „qui établit des lois, législateur, jurisconsulte“ ; *nelegiuire* „iniquité“ ; *nelegiuit* „illégal, illégitime, injuste, inique, infâme“ ; †*înlegiui* (Gaster) „établir une loi“ || †*legĭnic* (Tiktin) „légal“ (comp. vsl. законъникъ) || *fără-de-lege* „iniquité“ ; †*fărălegĭui* (Ps. Sch. LXXIV, 5), *fărălegi* (Ps. Sch. CV, 6 ; CLVIII, 4) „commettre une injustice, un péché“ ; †*fărălegĭuitorĭu* (Ps. Sch. XXXVI, 38) „qui commet une injustice,“ etc. (formate după vsl. безаконїѣ, безаконити).

975. **LEGUMĂ** *(legume)*, sb. f. „légume ; ce qu'on mange avec le pain ou avec la polenta“.

Lat. LEGUMEN.

Friul. *liums* ; vfr. *leün*, sav. *lion* ; prov. *leüm* ; cat. *llegum* ; sp. *legumbre* ; port. *legume*.

Der. : *legumareţ* (Lex. Bud.) „friand“ || *legumi* „manger, boire, absorber, prendre par petites quantités“.

976. **LEMN**, sb. n. „bois, morceau de bois“ ; *lemne* „bois à brûler“ — vr. dial. „arbre“ || ir. *lęmnę* ; megl. *lemn* „bois“ ; ar. *lemn* „bois, arbre“.

Lat. LĬGNUM „bois“ ; LĬGNA „du bois à brûler“ ; cu înţelesul de „arbre“ îl găsim întrebuinţat în epoca clasică numai de poeţi (Virgiliu, Horaţiu), dar mai tîrziu înţelesul acesta apare des în limba curentă (Vulgata ; Glos. Reich.) ; de altfel în parte din limbile romanice (v. mai jos), în gr. (ξύλον), în alb. (*dru*) şi în limbile slavice (bulg. дърво, sîrb. дрво, rus. дерево, pol. *drzewo* ; comp. şi slov. *drevo* „arbre“, *dŕva* „bois“) găsim aceiaşi asociaţiune de idei.

Vegl. *lan* ; rtr. *lain* „bois ; arbre“, *laina* „bois (à brûler, etc.)“ ; it. *legno* „bois“, vit. „arbre“, *legna* „bois (à brûler, etc.)“ ; sard log. *linna* ; vfr. *laigne*, m. şi f., val. *leń* ; prov. *lenh*, *lenha* ; vcat. *leny*, cat. *llenya* ; sp. *leño*, *leña* ; port. *lenho*, *lenha*.

Der.: dim. *lemnişor* ; *lemnuţ* (it. *legnuccio*) ; *lemnuş* „verge de bois qui traverse l'époulin placé dans la navette du tisserand, fuserole“, trans. „allumette“, bot. „artemisia abrotanum“ ; bot. *lemnuşcă* „lythrum salicaria“ || col. ar. *limniŭ* (Dalametra) || bucov. *lemniu* (Marian, Crom. 51) „semblable à du bois“ ; bot. *lemnie* (Marian, Naşt. 84 ; Sat. 94, 95 ; Şez. IV, 24) „sorte de plante ligneuse qui ressemble à l'absinthe“ || *înlemni*, *lemni* (Gorjan, Hal. II, 118), ar. *limnusiri* (Dalametra) „rester stupéfait, être frappé de stupeur“ || *untdelemn* „huile“, v. *unt*.

977. **Lemnar**[1], sb. m. „qui travaille le bois, charpentier ; celui qui vend du bois“ || ar. *limnar* || < LĬGNARIUS,-UM || cat. *llenyer* ; sp. *leñero* ; port. *lenheiro* (comp. it. *legnaiuolo*).

978. **Lemnar**[2], sb. m. „endroit où l'on coupe le bois, souche sur laquelle on fend le bois“ < LĬGNARIUM (CGL. VI, 644) „lieu de dépôt pour le bois, chantier“ || it. *legnaio* ; sard log. *linnarżu* ; vfr. *laignier*, auvergn. *leñei* ; prov. *lenhier* ; (comp. friul. *legnarie* ; it. *legnaia* ; sp. *leñera*) || *lemnărie* „boiserie, charpente ; dépôt pour le bois, chantier ; commerce de bois“.

979. **L'emnamă** (băn.), sb. f. „tas de bois, grand nombre d'arbres“ < LĬGNAMEN || rtr. *lainom* ; it. *legname* ; sard log. *linnamine* (Stat. sass. *linnamen*) ; vfr. *laignan* ; prov. *lenham* ; cat. *llenyam* (comp. sp. *leñame*).

980. **L'emnăt** (băn.), sb. „tas de bois, grand nombre d'arbres“ < LĬGNĒTUM (CGL. II, 530) ; terminaţiunea *-ăt*, în loc de *-et*, se explică prin influenţa lui *pomăt*.

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

981. **Lemnos**, adj. „ligneux, semblable à du bois“ <LĬGNOSUS,-A,-UM || it. *legnoso*; sard log. *linnosu*; cat. *llenyos*; sp. *leñoso*; port *lenhoso* || *a se înlemnoşa* (Lex. Bud.) „devenir ligneux“.

982. **LEŞIE**, sb. f. „lessive“ || ir. *leşie*. Lat. LĬXĪVA,-AM (CGL. VI, 652) <LIXIVUS,-A,-UM (=clas. LIXIVIA).

Rtr. *altschiva*; it. *lisci(v)a*; sard log. *lišia*; fr. *lessive*; sp. *lejia* (comp. vfr. *lessif*, berr. *lesif*, poit. saint. *lesi*, fr.-comt. *lesü*; prov. *leisiu*; cat. *leixiu*; sp. *lejio* <LIXIVUM).

Der.: *leşios* (Reteganul, Bibl. pop. 20) „alcalin“ || mold. bucov. trans. *leşier* (Şez, IX, 152; Viciu, Glos, 38, 56; Marian, Crom. 41) „pièce de grosse toile dans laquelle on met la cendre au-dessus du cuvier, quand on fait la lessive, charrier“ (cat. *lleixiver*) || *leşia*, băn. *l'eşeïa*, *l'eşuïa*, „lessiver, laver, nettoyer au moyen d'une lessive“ (fr. *lessiver*).

Impr.: bulg. лпшия; croat. *lušija*, luat din vre-un dial. it. a fost împrumutat de ir. (*luşie*); tot astfel ar. *al(i)sivă* şi alb. *al'sivɛ* sînt împrumuturi din ngr. ἀλισίβα.

983. **LEŞINA**, vb. „être pris de faiblesse, défaillir, se trouver mal, s'évanouir, se pâmer; †se fatiguer, s'ennuyer (Bibl. 1688, Num. XXI, 4, etc.); bucov. „endommager“ (Marian, Desc. 207); *a se leşina* „défaillir, se trouver mal, s'évanouir“ (Carageale, Teatru 299) || ar. *liş(i)nare*, vb. intr. şi refl. „s'évanouir, se pâmer“.

Lat. *LAESIONARE „blesser, faire du mal, endommager“ <LAESIONEM; din înţelesul trans. de „blesser, endommager“, păstrat încă pe alocuri (cf. *plămîile leşinatu-i-o*, Marian, Desc. 207), şi mai ales din înţelesul refl. „se blesser, se faire du mal“, s'a putut uşor desvolta sensul de „se trouver mal—être pris de faiblesse“, de unde înţelesul comun de „s'évanouir“; în ce priveşte fonetismul, trecerea lui *-şĭu-* din **leşĭuna* la *-şi-* se explică din formele în care *-şĭu-* se afla în poziţie atonă (cf. *Tuşina*) [Candrea].

Der.: *leşin* „défaillance, évanouissement“; *leşinătură* „défaillance, évanouissement; homme de rien“, ar. *lişinîtură* (Dalametra) „défaillance, pâmoison“.

984. **LIMBĂ**, sf. „langue, langage, idiome; lame du couteau, de la broie; aiguille de balance; battant d'une cloche; garrot d'une scie“—vr. dial. „peuple (en parl. surtout des païens); †nouvelle, éclaireur“ || ir. *limbę* „langue; langage; battant d'une cloche“; megl. *limbă* „langue“; ar. *limbă* „langue; langage“.

Lat. LĬNGUA,-AM; înţelesul de „peuple“ nu e decît o traducere din vsl. ѩзыкъ care însemnează şi „langue“ şi „peuple“.

Vegl. *langa*; rtr. *laungia*; it. *lingua*; sard log. *limba*; fr. *langue*; prov. *lenga*; cat. *llengua*; sp. *lengua*; port. *lingua*.

Der.: dim. *limbuliţă*, *limbuţă* (friul. *lenguzze*; sic. *linguzza*, abr. *lenguucę*); *limbuşoară* „petite langue“, bot. „iberis umbellata“ || olt. băn. trans. *limburuş* „luette“, trans. „aiguille de balance“ (Frîncu-Candrea, Munţii ap. 102; comp. sic. *linguedḍa*; nprov. *lengueto*; bulg. езиче „luette“, din езикъ „langue“; rus. язычёкъ „luette“, din языкъ „langue“; pol. *języczek* „luette“, din *język* „langue“) || olt. Haţeg *limbare* (Rev. cr. lit. III, 159), ar. ~, „tumeur sur la langue, boutons sur la langue“; *limbareţ*, ar. *limbar* „grand parleur, bavard“; *limbariţă* „tumeur sur la langue“, bot. „alisma plantago“; ar. *limbăriţă* „luette“ || Vîlcea *limbătăţi*, *limbotenii* (Şez. III, 97), pl. „nations étrangères, païens“.

985. **Limbut**, adj. „grand parleur, bavard, loquace“ <*LĬNGUUTUS,-A,-UM, influenţat în fonetism de *limbă* || vit. *lingu(u)to*, sic. cal. *lingutu*, nap. *lengutę*; sard log. *limbudu*; prov. *lengut*; cat. *llengut* (comp. it. *linguacciuto*, resultat prin contaminaţiune din *linguaccia* şi *linguuto*; port. *linguarudo*, resultat prin contaminaţiune din *linguareiro* şi **lingudo*) || dim. *limbuţel*, *limbuţică* (Jipescu, Opinc. 40) || *limbuţie* „loquacité“ || vr. băn. *limbuţi* (Biblia 1688, Ps. LXVIII, 15; An. Car.) „bavarder“.

986. **LIMBRIC**, sb. m. „lombric, ascaride de l'intestin“ || ar. *limbric*.

Lat. LUMBRĪCUS,-UM, devenit *limbric*, prin trecerea lui -U- dinaintea lui M

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

în poziţie atonă la *-î-* (v. Candrea BSF. I, 28), de unde, prin asimilarea vocalelor, *limbric*.

It. *lombrico*; vfr. *lombri*; prov. *lombric*; cat. *llambric* (comp. port. *lombriga*) || berg. *lünbris*, piem. *lonbris*; sp. *lombriz* < LUMBRIX,-ICEM (CGL. II, 434; III, 477) sau refăcute din pl.

Der.: ar. *lîmbricos* „qui a des lombrics" || bot. *limbricariţă* „santolina chamaecyparissus".

987. **LIMPEDE**, adj. „clair, limpide" || ar. *limpid, limbid*.

Lat. LĬMPĬDUS,-A,-UM; forma *limpede*, în loc de **limped*, se explică din pl. *limpezi*, după analogia lui *verde-verzi*.

Friul. *lampid*; ven. ver. *lampido*, mil. *lamped*, bol. *lempid*; sard log. *limpiu* (comp. sp. *limpio*).

Der.: dim. *limpej(i)or*; *limpeziu* (Alecsandri, P. pop. 14; Odobescu, III. 309) || *limpezime, limpezie* (Gaster; Coresi, Caz. 1581, 49); †*limpegiune* (Cantemir, Ist. Ier. 32) „clarté, sérénité" || *limpeziş* „clarté, éclaircie" || *limpezi*, ar. *limpidzîre* „clarifier, éclaircir, épurer" (comp. l i m p i d a r e); *limpeziciune, limpezeală* „limpidité".

988. **LIN**, adj. „tranquille, calme".

Lat. LĒNIS,-E, devenit, prin schimbare de declinare foarte timpurie, LĒNUS,-A,-UM (atestat în CGL. V, 307).

It. *leno*; sard log. *lenu* || comp. it. *lene*; auv. *lē*; prov. *len* < LĒNIS.

Der.: dim. *linişor* (Gaster; Teodorescu, P. pop. 305; Alexici, Lit. pop. 83); *l'inuţ* (Ţiplea, P. pop. 111); *liñişel* (Ţiplea, P. pop. 111); †*linicel* (Dosoftei, V. Sf. 16 mai) || †*linie* (Coresi, Caz. 1581, 41, 61; Varlaam şi Ioasaf 12, 116); †*lineaţe* (Dosoftei, V. Sf. 10 mai) „calme, douceur" || *linişte* „tranquillité, calme, silence"; *linişti* „tranquilliser"; *liniştit* „tranquille, calme"; *liniştitor* „calmant"; *nelinişte* „inquiétude"; *nelinişti* „inquiéter"; *neliniştit* „inquiet" || †*cătelin, cătinel* „petit à petit" (v. *cîte*).

989. **Alina**, vb. „calmer, apaiser, adoucir" < * ALLENARE || it. *allenare* || *alinător* „calmant, consolant"; *alinătură* (An. Car.) „sublevatio" || †*înlina* „alleviare" (An. Car.), format prin schimbarea prefixului.

990. **Alinta**, vb. „caresser, mignarder, cajoler, dorloter, gâter (un enfant)" < *ALLEN(I)TARE < LENITARE, atestat în CGL. II, 415 cu înţelesul de „calmer, apaiser" (derivarea din *ALLENTARE care a dat it. *allentare*; vfr. *alenter*; prov. *alentar* e mai puţin probabilă din causa înţelesului mai îndepărtat) || *alintător* „caressant"; *alintătură* (Cantemir, Div. lum. 85) „caresse, mignardise".

991. **LÎNĂ**, sb. f. „laine" || ir. *lărę*; megl. *lọna*; ar. *lînă*.

Lat. LANA,-AM.

Rtr. *launa*; it. sard *lana*; fr. *laine*; prov. *lana*; cat. *llana*; sp. *lana*; port. *lã(a)*.

Der.: dim. *liniţă* „laine à broder" || *lineţ, lineţe*, pl. (Marian, Crom. 13, 52; Şez. III, 70) „lainages" || *deslîna* „effiler, effilocher".

992. **Lînar**, sb. m. „lainier" || ar. *lînar* || < LANARIUS,-UM || fr. *lainier*; prov. *lanier*; sp. *lanero* (comp. alb. *l'nur*) || *lînărie* „lainerie, lainage" (it. *laneria*; fr. *lainerie*; sp. *lanería*) || bot. *linariţă, lînăriţă, lînărică* „eriophorum; filago germanica" (comp. h e r b a l a n a r i a).

993. **Lînos**, adj. „laineux, couvert de laine" || megl. *lănos*; ar. *linos* || < LANOSUS,-A,-UM || it. *lanoso*; sard *lanosu*; fr. *laineux*; prov. *lanos*; cat. *llanos*; sp. port. *lanoso*.

994. **LÎNCED**, †*lînged*, adj. „languissant—†malade" || ar. *lîndzit, lindzid*.

Lat. LANGUĬDUS,-A,-UM; forma *lînced* se explică prin influenţa altor cuvinte, ca *rînced, vîlced, muced*.

Der.: †*lîngegiune* „maladie" || *lîncezime* (Lex. Bud.) „langueur" || *lîncezi*, ar. *lîndzidzîre* „languir, être malade"; *lîncezeală* „langueur, faiblesse".

995. **LINDIC**, sb. n. „clitoris".

Lat. *LANDĪCA,-AM; de aci ar fi resultat **lînzică*, forma romînească se explică însă din dim. *lindicel* < *LANDICELLA,-AM (comp. fr. *landille* < *l a n d i c u l a), refăcut din pl. *lindicele*, care a determinat schimbarea de gen.

Fr. *landie*.

Impr.: ung. *lindik*.

996. **LINDINĂ**, sb. f. „lente" || ir. *lindirę*; megl. *linden*; ar. *lindină*.

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

Lat. LENS, LĔNDĬNEM (=LENDEM; cf. Candrea, Rev. ist. arh. VII, 81; Densusianu, Hist. l. roum. I, 139), devenit *lindine*, din al cărui pl. *lindini* s'a refăcut sg. *lindină* (comp. totuşi LENDINA CGL. V, 369, şi formele romanice de mai jos).

Muggia *glendina*; it. *lendine*, vic. ver. vberg. mil. gen. *lendena*, piem. *lendna*, piac. *leindna*, parm. *lendna*, urb. *lindin*, Cerignola *linnę*, Campobasso *linnęnę*, nap. *lennęnę*, sic. *linnina*; sard log. *lendine*; sav. *lendęna*; prov. *lendena*; cat. *llemena*; sp. *liendre*; port. *lendea*; galiţ. *jendena* || rtr. *lent*, val. Hainaut *lẽ* < LENDEM; fr. *lente*; prov. *lende* < *LENDITEM.

Der.: dim. *lindinea* (Marian, Insect. 467, 471) || *lindinos*, ar. ~ „plein de lentes" (it. *lendinoso*; sard *lendinosu*; sp. *lendroso*; port. *lendeoso*).

997. **LÎNDURĂ** (ar.), sb. f. „hirondelle"—*alîndură*, *arîndură*.

Lat. *HĪRUND(Ĭ)NULA, -AM < HĪRUNDO, -DĬNEM, devenit *h i r u n d u l a, de unde *rundură*; trecerea lui *un* + cons. la *-în-* precum şi asimilaţia *r-r* > *l-r* s'a făcut mai întîi în formele diminutivale *rîndurea*, *arîndurice* > *alîndurice* şi *rîndurică* (v. mai jos), unde vocala *u* precum şi consonanta disimilată se aflau în poziţie atonă (cf. Candrea, BSF. I, 28).

Friul. *rondul*, Muggia *rondula*, Arbedo *lundra*; piem. *rondola*, Lago Magg. *rondul*, abr. *rennęlę*; sard gal. *rundula*; prov. *randola*, *arendola*, nprov. *roundolo*, *dindoulo* (comp. alb. *dalɛndüše*) || it. *rondine*; sard log. *rundine*; vfr. *aronde* < HĪRUNDĬNEM (comp. sp. *golondrina*; port. *andorinha*).

Der.: dim. *rîndurea* (Piazza Armerina *rnuleḍḍa*), *rîndurică* (comp. mai jos *rîndunică*); ar. *alîndurice*, *arîndurice*.

998. **Rîndunea**, sb. f. „hirondelle" < *HĪRUNDĬNĔLLA, -AM, devenit* *rîndenea*, de unde, sub influenţa lui *rîndurea* (v. mai sus *lîndură*), *rîndunea* || it. *rondinella*; vfr. *arondelle* (fr. *hirondelle*); prov. *lendorela* || dim. *rîndunică*, *rîndunіţă*, bot. „vincetoxicum officinale" (amîndouă prin înlocuirea sufixului diminutival *-ea* cu *-ică*, *-iţă*; comp. *rîndurică*, sub *lîndură*).

LÎNGĂ, v. *lung*.

999. **LINGE**, vb. „lécher"—vr. băn. pf. *linş* || ir. *linże*; megl. *linziri*; ar. *(a)lindzire*, *(a)lindzeare* (pf. *alimşu*; part. *alimtu*).

Lat. LĬNGERE, LĬNXĪ, LĬNCTUM.

Sprs. *lenscher*; vlomb. *lenzer*, sic. *linciri*; sard log. *lingere*.

Der.: *lingător* „lécheur" || *lingău* „écornifleur, parasite, pique-assiettes" || *lingareţ*, ar. *lingarsu* (Dalametra) „friand, avide, vorace" || † *lingări*, „lécher, flagorner", † *alingări* (Dosoftei, V. Sf. 30 dec.) „écornifler, flatter, flagorner"; *lingăritor* (Lex. Bud.; Barcianu) „flatteur, écornifleur"; *lingăritură* (Dosoftei, V. Sf. 25 nov.; Lex. Bud.; Barcianu) „flatterie"; *lingăricios* (Molnar, Sprachl. 114) „friand, gourmand" || *linguşi* „flatter, flagorner"; *linguşire* „flatterie"; *linguşitor* „flatteur"; † *linguşitură* (Cantemir, Ist. ier. 13, 42; Div. lum. 83) „flatterie, flagornerie"; *linguşeală* (Tiktin; Barcianu) „flatterie, flagornerie" || † *lingoşa* (Molnar, Sprachl. 275; Lex. Bud.) „flatter, flagorner" || *linguri* (Barcianu) „flatter, flagorner" || † *lingui* (An. Car.) „flatter, flagorner"; *linguitor* (An. Car.) „flatteur, flagorneur"; *linguitură* (Iorga, Studii XIII, 111) „flatterie, flagornerie" || *linge-talere*, ar. *alindzi-vasili* (Dalametra) „parasite, pique-assiettes".

Impr.: ung. *lingár* (Szinnyei, 1341).

1000. **Prelinge** (*a se*), vb. „(s'é)couler, (s'en)fuir, dégoutter" || ar. *sprilindzire*, *sprilindzeare* || < PER-LĬNGĔRE; pentru înţeles, comp. germ. *lecken* „lécher, couler, fuir".

1001. **LÎNGOARE** (*lingoare*, *lungoare*), sb. f. „fièvre chaude, typhus; †maladie" || megl. *lăngoari* şi ar. *lingoare* „maladie".

Lat. LANGUOR, -OREM; forma *lungoare* s'a desvoltat prin etimologie populară sub influenţa lui *lung*, poporul explicîndu-şi denumirea *lingoarei* ca aceia a unei boale lungi.

Comp. alb. *l'ɛngüer*.

Der.: ar. *linguros* „maladif, débile".

1002. **LINGURĂ**, sf. „cuiller; tarière"—trans. „truelle" (Lex. Bud.), „sorte

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

de fourche“ (Viciu, Glos. 57); trans. *lĭungură* (Viciu, Glos. 57), *lungură* (WgJb. VI, 78) || ir. *lingurę, lungurę* şi megl. ar. *lingură* „cuiller“.

Lat. LĬNGULA,-AM.

Der.: dim. *linguriţă* „petite cuiller“, trans. „clavicule; creux de l'estomac“, ar. *linguriţă* şi trans. *linguruţă* (Lex. Bud.) „petite cuiller“; *lingurea* „clavicule, creux de l'estomac“, bot. „cochlearia officinalis“; *lingurică*, mold. ar. *lingurice* „clavicule, creux de l'estomac“; trans. *lingurici* (G. Maior, Zootecn. 74) „têtard“ (comp. nprov. *cuireto* „têtard“ < *cuié* „cuiller“), megl. *linguriciu* „clavicule, creux de l'estomac“ || băn. *l'inguraş* „têtard“ || augm. *linguroi* || *lingurar*, ar. ~ „(Bohémien) qui fabrique des cuillers“, trans. „sorte d'étagère pour les cuillers“ || trans. *linguri* (Molnar, Sprachl. 275; Lex. Bud.) „goûter, manger avec la cuiller“.

1003. **LINTE**, sb. f. „lentille“ || megl. *linti*; ar. *linte*.

Lat. LENS, LĔNTEM.

Friul. *lint*; it. sard log. *lente*.

1004. **LOC**, sb. n. „lieu, place, endroit“ || ir. *loc*; megl. şi ar. *loc* „lieu; terre“.

Lat. LOCUS,-UM.

Vegl. *luk*; rtr. *lö*; it. *luogo*; sard log. *logu*; fr. *lieu*; prov. *loc*; cat. *lloch*; sp. *luego*; port. *logo*.

Der.: dim. *locşor*, *locuţ* || *alocuri*, *alocure(a)*, mai adesea precedat de *pre* „par endroits, ailleurs“ || *înlocui* „remplacer“; *înlocuitor* „remplaçant“ || *locţiitor* „remplaçant“, de formaţiune recentă, după fr. *lieutenant* || *mijloc* „milieu; moyen“ (v. *miez*).

Impr.: rut. *lok* „Grund, Ackergrund“.

1005. **Culca**, vb. „coucher“ || ir. *cucă*; megl. ar. *culcari* || < COLLOCO,-ARE „mettre, placer, poser“, devenit de timpuriu, sub influenţa verbelor în -ĬCARE, *collĭcare; cum însă forma fr. precum şi parte din formele dialectale it. presupun un prototip cu -ŭ- în loc de -o- în prima silabă (cf. G. Paris, Rom. X, 61, care presupune o influenţă a lui culcita), prototip ce se poate admite fără nici o dificultate fonetică şi pentru cuvîntul romînesc, se poate pleca pentru toate cuvintele romanice dela o formă lat. vulg. *CŬLLĬCARE (cf. culcaverit în Lex. Salica); în ce priveşte înţelesul, observăm că dela expresiuni ca collocare aliquem in lectum (Cicero), s'a putut ajunge uşor, întrebuinţîndu-se collocare în mod absolut, la semnificaţiunea romanică de „coucher“; de altfel înţelesul acesta îl găsim deja la Catul || it. *coricare* (abr. *kulęka*, Cerignola *kulkarse*, Campobasso *kulękarę*, sic. *kurkari*); fr. *coucher*; prov. cat. sp. port. *colgar*.

Der.: *culcuş*, ar. ~ (Dalametra) „couche, gîte, tanière“.

1006. **Întruloca** (*întroloca*), †*întruluca* (Iorga, Studii VI, 375), trans. *întornoca* (Gaz. Trans. 1887, p. 263) „assembler, réunir“ < INTER-LOCARE sau INTRO-LOCARE; forma *întornoca* pare a fi datorită unei confusiuni cu *întruni*.

1007. **LUA**, vb. „prendre“ || ir. *lå*; megl. *lari*; ar. *lŭare*.

Lat. LĔVARE „lever, enlever“; înţelesul romînesc, care ne întîmpină de altfel şi în latinitatea tîrzie (cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 192), apare şi în sardă şi se explică uşor din acela de „enlever“; în celelalte limbi romanice s'au desvoltat şi alte înţelesuri mai mult sau mai puţin apropiate de cel primitiv, după cum se poate vedea mai jos.

Vegl. *levur*; rtr. *alver* „gähren; aufstehen; aufheben“, friul. *jevá* „acheter“; it. *levare*; sard log. *leare* „prendre“; fr. *lever*; prov. *levar*; cat. *llevar*; sp. *llevar* „porter, produire, apporter, enlever“; port. *levar*.

Der.: *luător* „qui prend, preneur“, †*luotoare* (Anal. Acad. XX, 472) „prise“; †*luătură* (Letop. II, 33; Anal. Acad. XX, 485) „action de prendre, de séparer, prise, rapine“ (rtr. *levadura*; it. *levatura*; fr. *levure*; prov. sp. port. *levadura*).

1008. **Aluat**, sb. n. „levain, ferment, pâte“ — băn. *aluwat* || ir. *aluât, awât*; ar. *alŭat*.

Lat. *ALLĔVATUM < ALLĔVATUS,-A,-UM „élevé, soulevé“; în ce priveşte înţelesul, trebue să amintim că levare primise de timpuriu şi sensul de

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

„fermenter“, pe care-l regăsim în mai toate limbile romanice; comp. panis sine fermento, glosat prin id est sine levamento, Glos. Reich. (Densusianu, Hist. l. r. I, 192) şi formele romanice de mai jos || rtr. *alvó*: friul. ven. ver. *levá*, cremon. *levat*, crem. berg. *leat*, com. mil. pav. *levá*, piem. *lva*, piac. *alvá*, nap. *levatę*; prov. *levat*; cat. *llevat*, toate cu înţelesul de „levain, ferment“ <LEVATUM; comp. şi it. *lievito*; sp. *leudo*; port. *levedo*<*LĔVĬTUM (=clas. LEVATUM) şi numeroasele derivate romanice din levare, pentru a exprima noţiunea de „levain || dim. *aluăţel*, băn. *aloţel* (An. Car.), *olăţel*, megl. *luţol* „levain, pâte“ (mant. *alvadel*).

Anina, v. partea a II-a.

1009. **LUCI**, vb. „luire, briller“ || ar. *luţire*.

Lat. LUCĪRE (= clas. LUCERE; cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 147; Candrea, Rev. ist. arh. VII, 82).

Rtr. *glüschir*; mil. pav. piem. *lusí*, regg. parm. *lusir*; vfr. *luisir*; prov. *luzir*; cat. *lluir*; sp. *lucir*; port. *luzir* || vit. *lucere*, vbellun. *luzer*, abr. *luce*; sard log. *lugere*<LUCERE.

Der.: ar. *luţit* „brillant“; *lucitor* „luisant, brillant, resplendissant“; *luciu* (sb. vb.) „surface unie, polie (de la mer, d'une rivière)“, adj. „brillant, poli, uni“, dim. *lucior*, *lucios* „brillant, poli, lucide“ || *luciş* (Teodorescu, P. pop. 558), †*luciuş* „surface unie, (de la mer, d'une rivière)“ || † *lucime* (Paliia, Exod. XXXVI, 35; An. Car.) „lumière, clarté“; băn. *luśiṁe* „éclaircie“.

1010. † **Lucoare**, sb. f. „clarté, lumière; lueur“ < *LUCOR,-OREM || vit. *lucore*; sard log. *lugore*; fr. *lueur*; cat. *llugor*; prov. *lugor* || †*strălucoare* (Dosoftei) „clarté, lumière, lueur, brillant“, refăcut după *a străluci*.

1011. **Străluci**, vb. „briller“ — băn. „faire des éclairs“ || ir. *rezlutśi*, cu prefixul schimbat || < *TRALUCĪRE (=clas. TRALUCERE), influenţat de compusele cu *stră-* || rtr. *straglüschir* „faire des éclairs“; (it. *stralucente*), ven. *straluser*, vic. *stralusere*, mant. mir. *stralüšar*, vmil. *stralüši*, pav. piem. *stralüsí*; nprov. *estralusido* „lueur passagère“ (comp. sard log. *tralugere*; vfr. *tresluire*, Anjou *terluire*; cat. *traslluhir*; sp. *traslucir*; port. *trasluzir*) *strălucire* „brillant, clarté“; *străluciţ* „brillant, éclairé“; *străluciţor* „brillant“, zool. *străluc* (Marian, Insect. 98) „cerambyx moschatus“.

1012. **Luceafăr**, sb. m. „étoile du matin, étoile du soir“ || ar. *luţeafir(e)* || <LUCĬFER,-ĔRUM || sp. *lucero* şi port. *luzeiro* nu pot fi derivate, din causa dificultăţilor fonetice, din prototipul latin, ci par mai curînd formaţiuni proprii din *luz* „lumière“ || dim. *luceferel*, *lucefeior* (Tocilescu, Mat. 126).

1013. **LUCRA**, vb. „travailler, faire agir“ || ir. *lucrå*; megl. *lucrari*; ar. *lucrare*.

Lat. LUCUBRARE „veiller pour travailler, travailler pendant la nuit“, devenit **lucurare* şi pe urmă, prin sincopa lui *u*, *lucrare*; înţelesul românesc se explică uşor din cel latin: la origine *lucrare* a trebuit să însemneze numai „travailler pendant la nuit“ şi se întrebuinţa mai ales cînd era vorba de femeile care lucrau, torceau seara (comp. pasagiul dela Titu Liviu I, 57, în care se vorbeşte de Lucreţia, soţia lui Tarquinius Collatinus care lucra seara torcînd lîna: *inter lucubrantes ancillas*); cu vremea cuvîntul a primit o accepţiune mai largă, fiind aplicat la orice fel de lucru; forma aceasta ne duce deci spre timpurile primitive ale vieţii Românilor şi stă în legătură cu ocupaţiunile dela ţară ale poporului nostru; de altfel cuvinte înrudite cu cel românesc şi păstrate în aceleaşi împrejurări apar într'o altă parte a domeniului romanic, în dialecte fr.: Grand' Combe *luvrá*, elv. *luvrá*, *luvré* „veiller“, sav. *lęvrá* „soigner les bêtes la nuit“, bourg. *lovre*, Bournois *lovra*, Grand' Combe *luvr*, elv. *lovr*, *lövr* „veillée“, Maine *lügrō* „petite lumière“, *lügroné* „travailler sans voir clair“ (cf. Zs. rom. Ph. XVIII, 221; XXII, 487, XXV, 612; Bull. pat. Suisse rom. III. 38; VII, 32) [Densusianu, BSF. II, 17].

Der.: *lucrător*, ar. *lucritor*, adj. „travailleur, actif“, sb. „travailleur, ouvrier“ (comp. lucubratorius); *lucrătură* „action de travailler, etc.“ || *lucru*, ir. megl. ar. ~ „travail, ou-

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

vrage; chose"; dim. *lucruşor; lucrişor*; *lucruleţ* (Jipescu, Opinc. 107) || †*lucrăreţ* (Cantemir, Div. 146; Dosoftei, V. Sf. sept. 14) „travailleur, actif" || †*lucroi* (Dosoftei, V. Sf. april 44) „travailleur, actif", *(albină) lucroaie* (Marian, Ins. 144) „abeille ouvrière" || ar. *lugurie* „ouvrage, chose" || *prelucra* „refaire, remanier".

1014. **LUME**, sb. f. „monde" — vr. şi dial. „lumière" (Ps. Sch. XXXVI, 6; XLVIII, 20; LXXXVIII, 16; Coresi Ps. XXXVI, 6; XLVIII, 20; Letop. I, 161) || ir. *lume*; megl. *lumi* şi ar. *lume* „monde".

Lat. LUMEN „lumière"; înţelesul primitiv s'a păstrat în anumite expresiuni ca: *i se întunecă lumea înaintea ochilor* (Reteganul, Pov. ard. V, 12; Creangă, Scrieri I, 317); *nu-mi văd lumea înaintea ochilor de necaz* (Creangă, ibid. 190); *începu a orbăcăi... doar d'o găsi vre-o potecă care s'o scoată la lume* (Ispirescu, Leg. 396), dar mai ales în construcţiunea *lumea ochilor* sau *lumea ochiului* (destul de deasă la scriitorii vechi, păstrată pe alocuri în graiul poporului), înlocuită astăzi prin *lumina ochiului* sau *ochilor* „prunelle, pupille" (comp. it. *luce degli occhi*; friul. *lus dal voli*; port. *luz dos olhos;* cf. Rom. Forsch. XIV, 367); înţelesul de „monde" se datoreşte influenţei vsl. СВѢТЪ „lumière" şi „monde".

Rtr. *glüm*; it. *lume*; vfr. prov. *lum*; cat. *llum*; sp. *lumbre*; port. *lume*.

Der.: dim. *lumiţă*; *lumuţă* || *lumesc* ar. ~ „séculier, temporel, mondain"; *lumeşte*, ar. ~ „mondainement" || †*lumean* (Dosoftei; Gaster) „séculier, laïque" || *lumeţ* „mondain, ayant le goût des plaisirs mondains" || *lumicios* (Şez. VII, 111) „laïque, mondain".

1015. **Lumînáre** sb. f. „bougie, chandelle" || megl. *luminari*; ar. *luminare* || <LUMÎNARIA, pl. lui LUMÎNARE || friul. *luminere* „abbaino"; vven. *luminare*, Aquila *lumenera*, votrant. *luminera*; fr. *lumière*; prov. *lum(i)niera*; cat. *llumenera*; sp. *lumnera*; port. *lumieira* || dim. *luminărică* (*luminărică*), bot. „verbascum; gentiana asclepiadea"; *lumînărea* (*luminărea*) || *lumînărar* „marchand, fabricant de chandelles"; *lumînărărie* „fabrique de chandelles", col. „quantité de chandelles".

1016. **Lumină**, sb. f. „lumière; bougie" || ir. *lumirę*; ar. *luńină* || < *LUMÎNÎNA, -AM, dintr'un adj. *LUMÎNÎNUS, -A, -UM < LUMEN, -MÎNIS, devenit *lumnina, de unde, prin reducerea lui *-mn-* aton la *-m-*, *lumină* [Candrea] || dim. *luminiţă*; *luminuţă* (Cantemir, Div. 40); *luminuşe* (Marian, Immorm. 383); băn. *luńińiścă* || *luminiş* „éclaircie, clairière" || *luminos*, ar. *luńinos* „lumineux, clair".

1017. **Lumina,** vb. „éclairer, illuminer, éclaircir" || ar. *luńinare* || <LUMÎNARE, influenţat în fonetism de *lumină* || friul. *luminá*; vit. *luminare*; vfr. *lumer*; prov. *lumenar*; port. *lumiar* || comp. formele mai frecuente: it. *alluminare*; fr. *allumer*; prov. cat. *alumenar*; sp. *alumbrar*; port. *al(l)umiar* < * ALLUMÎNARE || *luminat* „éclairé, illuminé, illustre", sb. „éclairage"; *luminător* „qui éclaire, éclairant"; †*luminătură* (Paliia, Exod. XXXV, 14; Coresi, Caz. I, 132, 459) „lumière, flambeau, luminaire"; *luminăţie* „Seigneurie" || † *luminăciune* (Cipariu, Princ. 221) „lumière" (comp. luminatio, -ionem) || †*înlumina* „éclairer" (An. Car.; Ţichindeal, Fab. 195) || †*strălumina* (Dosoftei) „éclairer".

1018. **LUNĂ**, sb. f. „lune; mois" || ir. *lurę*; megl. şi ar. *lună* „lune".

Lat. LUNA, -AM „lune; mois".

Vegl. *lojna*; rtr. *glüna*; it. sard *luna*; fr. *lune*; prov. *luna*; cat. *lluna*; sp. *luna*; port. *lua*.

Der.: dim. *luniţă*; *lunuţă* (Voronca, Dat. cred. 593; Marian, Nunta 211); *lunişoară* (Jipescu, Răur. oraş, 282); *lunuliţă* (Doine, 160) || *aluniţă, alunea, alunică* „lentille, grain de beauté" (v. *Alună*).

1019. **Luni**, sb. f. „lundi" || ir. *lur*; megl. ar. *luni* || <LUNIS [scil. DIES], refăcut din LUNAE după analogia lui martis, jovis, etc. (cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 504; Candrea, Rev. ist. arh. VII, 82) || vegl. *lojne*; friul. *luni* (v. alte forme rtr. la Gartner, în Gröber, Grundr. I², 612); vit. ven. sic. *luni*, piem. *lünes*; sard log. *lunis*; vfr.

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

prov. *(di)luns*; cat. *dilluns*; sp. *lunes*; comp. it. *lunedì*; fr. *lundi* < LUNAE-DIES || *Lunel*, băn. *Luńilă*, megl. *Lunce* „nom donné à un bœuf né le lundi"; *Lunica, Lunaia* „nom donné à une vache née le lundi".

1020. **Lunatic,-ă**, adj. „lunatique; né le même mois" || ar. *lunatic* || < LUNATĬCUS,-A,-UM || sard log. *lunadigu* „stérile"; vfr. *lunage* || †*(a se) lunătăci* (Prav.Mat.-Bas. col.Buj. 424) „avoir les menstrues"; †*lunătăcie* (ibid.) „menstrues".

1021. **LUNECA** *(aluneca)*, vb. „glisser" — †*lureca* (Ps. Sch. XXXIV, 6; LV, 13) || megl. *luricari*; ar. *alunicare, arunicare.*

Lat. LUBRĬCARE, devenit *lurecare*; trecerea lui *-r-* la *-n-* în forma *luneca* nu e pe deplin lămurită. Să admitem oare influenţa unei forme **leneca* dispărute astăzi şi care ca şi prov. *lenegar* „glisser" ar fi reprezentat un prototip *LENĬCARE derivat din LENIS, al cărui înţeles „doux au toucher", a putut uşor evolua spre acela de „uni, poli, lisse, glissant", pe care îl găsim în prov. *len* „lisse, glissant", şi care s'a putut transmite şi derivatului verbal dîndu-i semnificaţiunea de „glisser"? Oricum, forma ar. *arunicare* rămîne de explicat.

Vfr. *lovergier*, Bournois *lerği*, lor. *lorži*, montbél. *luržjé* (cf. Thomas, Nouv. essais, 292).

Der.: *(a)lunecător* „glissant"; †*lunecătură* (Tiktin), ar. *arunicîtură* (Dalametra) „glissade" || †*lunicăciune* (Dosoftei, Ps. vers. 504; Lit. Rug. 30, 31) „glissement; incertitude" (comp. lubricatio,-onem) || *(a)lunecos*, ar. *alunicos, arunicos* „glissant" || *(a)lunecuş* „glissoire; verglas".

1022. **LUNG**, adj. „long"; sb. „longueur" || ir. megl. *lung*; ar. *lungu.*

Lat. LONGUS,-A,-UM.

Vegl. *luang*; rtr. *lung*; it. *lungo*; sard log. *longu*; fr. *long*; prov. *lonc*; cat. *llong*; sp. *luengo*; port. *longo.*

Der.: dim. *lunguşor, lungşor* (Cantemir, Ist. ier. 207); *lunguţ* (Lex. Bud.; Alexici, Lit. pop. 112); *lungel* (Tocilescu, Mat. 974); *lunguleţ* || *lungăreţ* (comp. *lătăreţ*), *lungureţ* (Tiktin), *lunguieţ*, băn. *lunguiuş* „oblong, allongé, un peu long" || augm. *lungan, lungău, lungoi*, băn. *lungoň* (An. Car.), *lungoci* (Stamati, Wb.595) „longue perche (en parl. d'un homme)" || *Lungilă* (Creangă, Scrieri I, 245) „personnage mythique des contes roumains" || *lungime*, ar. *lundzeami* (Dalametra) „longueur" || *lungi*, ar. *lundzire* „allonger, prolonger"; †*lungitură* (Letop. II, 159) „prolongement" || *lungiş*, mai ales în expr. *de-alungiş(ul), în lungiş* „le long, tout au long" || *de-a-lungul*, ar. *de-a-lungului* „le long, tout du long" || † *delunga* „écarter, éloigner, traîner en longueur, différer, ajourner", format din locuţiunea **delung*, păstrată astăzi sub forma *îndelung*, întocmai ca *depărta* din *departe* (comp. it. *dilungare*; vsp. *delongar*); *îndelung* „qui dure longtemps, de longue durée", adv. „longtemps, longuement, pendant longtemps"; *îndelunga* „différer, faire durer longtemps"; *îndelungat* „qui dure longtemps, de longue durée"; †*îndelungareţ* (Let. II, 18) „qui dure longtemps".

1023. **Lîngă**, prép. „près de, à côté de" || megl. *angă*; ar. *ningă* || < LONGO, devenit **lungă*, şi apoi *lîngă*, prin trecerea lui *-un-* la *-în-* în silabă atonă, cuvîntul acesta, ca orice prepoziţie, fiind întrebuinţat ca aton în frasă (cf. Candrea, BSF. I, 28); forma ar. e resultată prin asimilarea lui *l* cu *n*; aceiaş asimilaţiune trebue să se fi întîmplat şi în megl. unde *angă* presupune un mai vechi **nangă* < **nîngă*; pentru înţeles comp. it. *lungo la casa, lungo il fiume, lungo me*, vfr. prov. *lonc* „à côté de" (comp. expr. prov. *lonc un bosc, lonc ella*, etc). || În legătură cu alte prep. a dat naştere la o mulţime de forme dialectale contrase: *de* + *lîngă* > trans. *dingă, dîngă* (Reteganul, Trand. 177; Tocilescu, Mat. 482; Alexici, Lit. pop. 134); *p(r)e* + *lîngă* > *pîngă, pingă*, băn. *pringă, prîngă* (WgJb. III. 325, IV, 330; Corcea, Bal. 74; Ţiplea, P. pop. 114), megl. *pringă.*

1024. **Alunga**, vb. „chasser, éloigner" < AL-LONGARE || it. *allungare* „allonger", vit. *alongare* şi vlomb. *alongar* „éloigner", vven. *allungarsi* „s'éloigner"; vfr. *aloignier* „écarter, repousser"; prov. *alongar* „allonger;

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)

éloigner, exclure"; cat. *allongar* „allonger"; sp. *alongar* „allonger, différer"; port. *alongar* „allonger", *allongarse* „s'éloigner".

1025. **Prelung**, adj. „allongé, oblong; prolongé" || ar. *spirlungu* || < PERLONGUS,-A,-UM || vgen. *perlongo* „maigre", nap. *sperlonga* „donna alta", sic. *spirlongu* „très long"; comp. it. *spilungone* şi abr. *spęrlęngonę* „longue perche (en parl. d'un homme)" || bot. *p(r)elungoasă* „glechoma hederacea", numită astfel din causa tulpinei lungi şi tîrîtoare ca a iederei, ar. *spirlungos* „allongé, oblong" || ar. *spirlundziri* (Dalametra) „rendre allongé, donner une forme oblongue".

1026. **Prelunga** (vr. dial.), vb. „ajourner (Iorga, Studii X, 151; Tocilescu, Mat. 1335); *prelungat* „long, étendu"; prin schimbare de conj., sub influenţa lui *a lungi*, a resultat forma actuală *prelungi* „prolonger" < PER-LONGARE (comp. clas. PRAELONGARE şi forma tîrzie PROLONGARE) || vit. *perlongare*, valtel. *sperlongare*, abr. *spęrlungá* sic. *spirlungari*; vfr. *parlongier*; prov. *perlongar*.

1027. **LUNTRE**, sb. f. „canot, barque".
Lat. LUNTER,-TREM (= clas. LINTER; cf. Schuchardt, Vok. II, 235).
Alb. *l'undrę* (dalm. *lundro*); sic. *luntru*.
Der.: dim. *luntricică*; *luntrişoară*; băn. trans. *luntriţă* || *luntraş*, †*luntrar* „nauta" (An. Car.; comp. lintrarius) || *luntri* „conduire une barque" (alb. *l'undroń*).

1028. **LUP**, sb. m. „loup" || ir. megl. ar. *lup*.
Lat. LŬPUS,-UM.
Rtr. *luf*; (it. *lupo*) ven. *lovo*, mant. mil. *lof*, cremon. *louf*, pav. piac. parm. regg. mir. *lov*, bol. *louv*, nap. *lupę*, sic. *lupu*; fr. *loup*; prov. *lop*; cat. *llop*; sp. port. *lobo*.
Der.: dim. *lupuşor* || *lupoi* (Alecsandri, P. pop. 151; Iorga, Studii VII, 303), băn. *lupoń* „gros loup; gris comme le loup, au poil de loup (en parl. des bœufs et des chevaux"); *lupoaie* (Molnar, Sprachl. 105; Ţichindeal, Fab. 185), ir. *lupońę*, ar. *lupoańe* „louve", bot. „orobanche ramosa"; *lupoaică* „louve" || *lupan* (Voronca, Dat. cred. 651; Marian, Ornit. I, 257; Damé, Term. 27) „gros loup; au poil de loup (en parl. des bœufs)"; cu acest din urmă sens dim. *lupănaş* şi *lupănel* (Marian, Ornit. I, 257); *lupană*, dim. *lupănică* (Marian, ibid.) „au poil de loup (en parl. d'une vache)" || *lupei* „au poil de loup (en parl. d'un chien)" || *lupos* (Marian, Sat. 333) „plein de loups" || *lupesc* „de loup"; *lupeşte*, †*lupiş* (Ţichindeal, Fab. 8) „à la manière des loups".

1029. **Lupe**, (ir.), sb. m. „louve" < LUPA,-AM || lomb. piem. *lova*; fr. *louve*; prov. *loba*; cat. *lloba*; sp. port. *loba* || dim. *lupiţę*.

1030. **LUPTA**, vb. „lutter, combattre".
Lat. LUCTARE.
Alb. *l'uftoń* (> ar. *l'uftare*); rtr. *lutter*; it. *lottare*; fr. *lutter*; prov. *lochar*; cat. *lluytar*; sp. *luchar*; port. *lutar*.
Der.: *luptător* „lutteur" || *luptaci* (Ivireanul, Did. 123; Cihac) „lutteur".

1031. **Luptă**, sb. f. „lutte, combat" < LUCTA,-AM || alb. *l'uftę* (> ar. *l'uftă*); rtr. *luotta*; it. *lotta*; sard *lutta*; fr. *lutte*; prov. *locha*; cat. *lluyta*; sp. *lucha*; port. *luta*.

1032. **LUT**, sb. n. „terre glaise" || ir. ar. *lut*.
Lat. LUTUS,-UM.
Rtr. *lut*; it. *loto*; sard log. *ludu*; cat. *llot*; sp. port. *lodo* (comp. nprov. *loudo* „vase").
Der.: dim. *lutişor* (Cihac; Tiktin) „ocre" || *lutărie* „fosse d'où l'on tire la terre glaise".

1033. **Lutos**, adj. „argileux" || ar. ~ || < LUTOSUS,-A,-UM || it. *lotoso*; sard log. *ludosu*; sp. port. *lodoso*.

BDD-B132-13 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:08:18 UTC)